

ORHAN DOĞAN
Yarıda Kalan Hayat
Niv Jiyan

İletişim Yayınları 1472 • Bugünün Kitapları 122

ISBN-13: 978-975-05-0760-1

© 2010 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2010, İstanbul

EDITÖR İrfan Aktan - Tanıl Bora

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Müjgan Arpat

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Begüm Güzel

BASKI ve CILT Sena Ofset

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ORHAN DOĞAN

Yarıda Kalan Hayat

Nîv Jiyan

YAYINA HAZIRLAYAN

Ayşegül Doğan

i l e t i Ő i m

Bu ülkenin zayıf belleğine... mütevazı bir hatırlatma...

İçindekiler

<i>İkimiz de Biliyorduk: Bu Savaş Bitecek!</i>	
YAŞAR KEMAL	9
<i>Sunuş / AYŞEGÜL DOĞAN</i>	13
<i>Orhan Doğan: “Erikler Artık Tatsız” / RAGIP DURAN</i>	19
<i>“Xwezî Tû Li Viraba! Keşke Burada Olsaydın!”</i>	
İRFAN AKTAN	27
<i>2 Mart 1994 TBMM Konuşması</i>	39
<i>Ankara I No’lu Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı’na</i> <i>28 MART 2003</i>	47
<i>Ankara I No’lu Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı’na</i> <i>15 EYLÜL 2003</i>	58
<i>Ankara I No’lu Devlet Güvenlik Mahkemesi</i> <i>21 KASIM 2003</i>	73
<i>Ankara I No’lu Devlet Güvenlik Mahkemesi’ne</i> <i>12 MART 2004</i>	82
<i>Cezaevi Sonrasında İlk Söyleşi: “Ne Ret Ne Biat”</i>	
FARUK BİLDİRİCİ	89

“500 Kiři Gelse Ne Olur?” / KEMAL AVCI.....	123
“Etnik Siyasetleri Kabul Etmiyoruz” / DERYA SAZAK.....	136
“Hiçbir Türk Aydınını Arkamıza Alamadık” NURİYE AKMAN	142
Reddin Reddini Reddetmek / İRFAN AKTAN	159
“PKK Meclis’e Girsin” / CENGİZ KAPMAZ	182
“Öcalan Bir Gün Serbest Kalacak” / NEŞE DÜZEL	190
“Barışın Programını Oluşturmak İstiyoruz” ERGÜLEN TOPRAK.....	198
“Türkiye De Klerk’ini Yaratabilseydi, Bu Konferans Anlamlı Olmazdı” / ENİS TAYMAN	206
“Bize Tahammül Etmediler” / FATİH ALTAYLI	209
“Kürtlerin En Büyük Şehri İstanbul” / İRFAN AKTAN	244
Nazilli’de “Kuyruklu Kürt” Olmak... / NAZİM ALPMAN	259
Sansürlenlen Söyleşi: “Silah Yerine Mikrofonu Uzatabilirsek...” GÜNDEM GAZETESİ	278
“Ya Değişeceksiniz, Ya Değişeceksiniz!” / SEMİN GÜMÜŞEL	287
DTH Genel Yaklaşım ve İlkeler / ORHAN DOĞAN	291
Yalnızlık ve Uzaklık / ORHAN DOĞAN	301

Sunuş

AYŞEGÜL DOĞAN

“Bazı sözler vardır ki, ilk sözler olmalarına rağmen, aslında son sözlerdir. İlk kez açıklanmış olsalar da, içinde son sözleri barındırır. Belki biraz gizlidir ama, okumak o kadar da zor değildir...”

Nîv Jîyan, Orhan Doğan'ın “son sözleri” ile derlenen yazılardan oluşuyor. 30 yılda biriktirilmiş bu sözler, aynı zamanda yarım kalmış, yarım bırakılmış yakın tarihin de gerçek izlerini içinde barındırıyor.

Aslında Orhan Doğan'ı anlatan pek çok kitap yazılabilir. Bir yandan gençliği, avukatlığı, insan hakları savunuculuğu, parlamento süreci, cezaevi yılları, mektupları ve ordayken de süren ancak çoğu zaman göz ardı edilmiş siyasi mücadelesi... Diğer yandan, tahliye ile başlayan en çok özlenenlerden ve özleyenlerden çalınan kucaklaşmalarla devam eden binlerce kilometre, yetmeyen saatler, günler, aylar...

Ayrıca, siyasi yaşamı boyunca yaptığı tüm açıklamalara, parlamentoda verdiği soru önergelerine, hazırladığı yasa tekliflerine, hakkında yazılanlara, yapılan haberlere yer vermek de başlı başına bir kitap olabilirdi. Bu nedenle, eleme yapmak zorunda kaldık.

Önce, dosyalarından bazı savunma, konuşma, 2004 sonrası yaptığı birkaç gazete, dergi söyleşisi ve katıldığı televizyon programlarıyla başladık. Faruk Bildirici ile yapılan söyleşi hariç, tümü gazete, dergi ve televizyonlarda yayımlandıkları gibi kitaba alındı.

2 Mart 1994'te yaşananları hatırlatmak için, aynı gün, parlamentoda yaptığı konuşmayı kitabın girişine, ilk belge olarak koyduk. Zira o konuşma, en çok sözcüklerden korkulduğu, cesaretin yalnızlaştırıldığı, düşüncenin ensesinden yakalandığı, meçhul olmayan katillerin maktullerini kolladığı, uzak köylerin hızla insansızlaştırıldığı, dilin gözlere hapsedildiği, bakışarak konuşulan zamanlarda, zamanlara karşın yapılmıştı. Hem o yılları hem de daha sonra yaşananları özetleyen 2003-2004 yeniden yargılanma sürecinin savunmalarıyla sınırlı kaldık. 1994 savunmalarının tümüne yer vermek de başka kitaplara konu olacak uzun anlatılar gerektiriyordu. Sadece, bir televizyon söyleşisi olan "Fotoğraf" programına, bunların tümünden farklı bir yer ayırıp, kitap okurun huzurundan ayrılmandan, son bir kez, sorularla bölünmeden Orhan Doğan "konuşsun" istedik. İstedik diyorum, çünkü bu kitabın hazırlanışında pek çok insanın emeği var.

Mevcut gündemin hafıza ve algı ayarlarımızı bozan hızı aslanı alt ettiği için, bugüne göndermeler yapan, hâlâ güncelliğini koruyan, ufuk açabilecek analizler içeren bu derleme, hatırladıklarımızdan çok hatırlayamadıklarımızın, ilk anda aklımıza gelmeyenlerin kayıt altına alınma çabasıdır.

Bu çalışma, Orhan Doğan'dan uzak olanlara bir pencere açabilir. Fakat her koşulda yakın durmayı tercih edenleri boynu bükük bırakabilir. Çünkü onlar bu kitapta 1980-1991 yılları arasında, çoğu yüzünü öte yana çevirirken Botan-Ankara, Diyarbakır-Yeşilyurt, Işıkveren-Duhok arasında ter döken adamı bulamayacaklar.

O nedenle, kitabı derlerken "Türkçe konuş, çok konuş!" yazılı duvarları, 'baba yorgandan da kurşun geçer mi?' diyerek geçirdiğim çocukluğu, Cizre'nin o yıllarını, Nevruz/Nevroz/Newroz arasında cemre gibi toprağa düşen kadınları, erkekleri, Newala Qasaba'yı (Kasaplar deresi), dışkı yedirilen o köye (Yeşilyurt) babamla gittiğimizde tanıklık ettiklerimi, renklerinden dolayı gözetim altında tutulan bahçeleri, cephesi sokaklar olan bu savaşta katledilmiş gazetecileri, bedeni yaşı kadar kurşunlanan çocuğu düşünmekten alıkoyamadım kendimi...

Bu kitap, belki de, içeride geçen yılların, “bazılarının” en olgun zamanlarını tüketirken, dışarının nasıl olgunlaştığına dair bir kanıt niteliği taşıyabilir. Okudukça, Orhan Doğan’ın hep bir “anlatma” ve “anlaşılma” derdinin olduğunu göreceksiniz. Savunmalar, söyleşiler, sorular, tercih edilen üsluplar ve yanıtlar hem yaşananlara hem de dönemlerin tahammül eşiklerine dair yoruma gerek bırakmayacak ipuçlarıyla dolu. Gündeme –her nedense– gelmeyen, fakat üzerinde konuşulduğunda çözüme katkı sunacak pek çok tespit ve öngörüye de tanık olacaksınız. Elbette sorun; anlama, anlatma ve yeni bir dil bulmakla sınırlı değil. Ancak kapsama alanı geniş, esnek, “yeni bir dil”, bu “dil”de konuşabilme niyet ve becerisinin ne kadar kolaylaştırıcı hatta çözümleyici olduğunu da fark edeceksiniz. Muhtemelen, şimdiki zamanda, sözü edilen öneriler katlanılabilir, fikirler aşına, öngörüler uygulanabilir olacaktır. O halde, *Yarıda Kalan Hayat* bazı yüzleşmelere de katkı sağlayabilir.

Zamanında; “Biz, elimizi belki de, bedenimizi taşın altına koyduk. Taşın altında akrep mi var, yılan mı var, bilmiyoruz. Ama biz bu tehlikeyi göze alıyoruz. Elimizin tamamen kopması tehlikesine de razıyız. Sizden, bütün elinizi taşın altına koymanızı değil, hiç değilse serçe parmağınızı feda etmeyi göze almanızı istiyoruz. Sizin serçe parmağınız incinsin, bizim elimiz kopsun, dedik. Buna rağmen, olmadı, gelmediler.” dediğinde, bu çağrı yanıt bulsaydı, *gelselerdi*, onun yalnız kalan sesi aramızda eksik olmasın diye, barışın herkesin diline düştüğü bu günlerde bu kitaba ihtiyaç olmayabilirdi.

Bitirirken

Bizi izleksiz bırakmadığı, ‘acılarla değmekten korkmadığı’ ve bu satırlarda buluşturduğu için babam Orhan Doğan’a,

Önsözü yazarak bizleri onurlandıran Yaşar Kemal’e,

Portreyi yazmanın ötesinde, kitabın oluşturulmasında da desteğini ve dostluğunu esirgemediği için Ragıp Duran’a,

“Bir kitap olmalı artık!” dediğimde, “Babamın söyleşi ve sa-

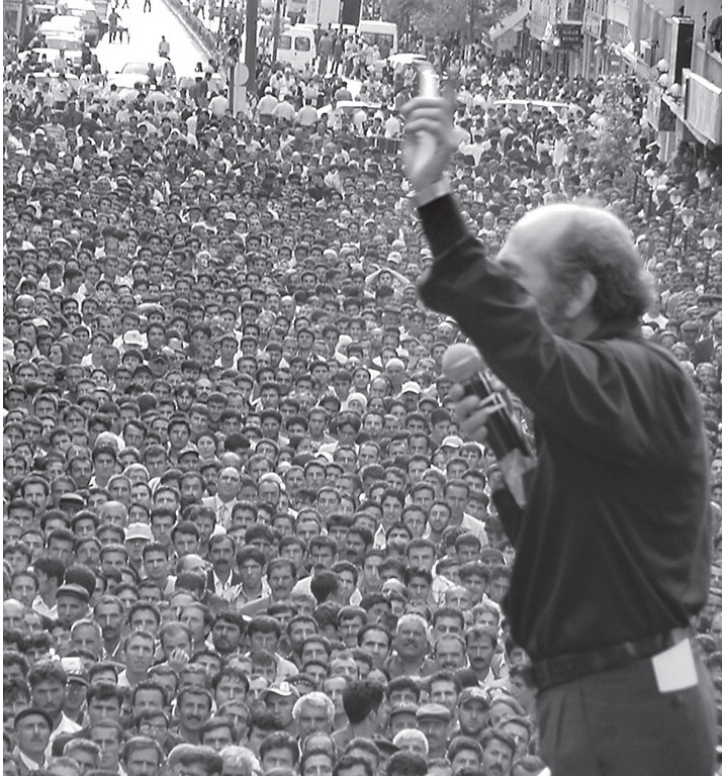
vunmalarından pek âlâ bir kitap derlenebilir.” diyerek beni cesaretlendirdiği için kardeşim, yol arkadaşım Fırat’a,

Kitap serüvenine başladığımız andan bugüne kadar, neredeyse her hafta, bizi İletişim’in Ankara ofisinde ağırlama nezaketini gösteren, önerilerimizi gözardı etmeyen Tanıl Bora ve Levent Cantek’e,

Duygu yüklü portresiyle arşivimizi zenginleştiren İrfan Aktan’a,

Kitabın genel çerçevesi, bazı metinlerin özetlenmesi, fotoğrafların bulunması, seçimi, televizyon programlarının deşifresi ve röportajların biraraya getirilmesinde benimle birlikte uykusuz kalan, katkı sunan isimlerini tek tek sayamadığım ve olmadıklarında hakikaten eksik kaldığım dostlara sonsuz teşekkürler...

Ankara, 2010

TAHLIYE SONRASI KARŞILAMA MITİNGİ, VAN, 2004.